

Archeologienota

Korbeek-Lo – Nieuwstraat (Bierbeek)

Programma van maatregelen

Johan Claeys

2018

1 Administratieve gegevens

Projectcodes:	Bureaustudie: 2018C193
Betrokken actoren:	Johan Claeys (erkend archeoloog 2017/180): projectleider
Locatie:	Korbeek-Lo (Bierbeek), percelen ten noorden van de Nieuwstraat, ter hoogte van huisnrs. 19/21 Zie Verslag van Resultaten, Figuur 1
Lambert coördinaten	(bounding box coördinaten – Lambert 72) ZW: x = 177 208,08 m / y = 172 854,20 m NO: x = 177 240,65 m / y = 173 006,29 m
Kadastrale gegevens:	Bierbeek / Afdeling 2 Korbeek-Lo / Sectie B Perceelnrs. 127K, 127G2, 127C2, 127D2 en 127E2 Zie Verslag van Resultaten, Figuur 2
Oppervlakte van het terrein:	ca. 4.620 m ² (ca. 0,462 ha)

2 Programma van maatregelen

2.1 Aanleiding vooronderzoek

Het plangebied bevindt zich ten noorden van de Nieuwstraat in Korbeek-Lo (Bierbeek / Afdeling 2 Korbeek-Lo / Sectie B) en betreft vijf percelen (127K, 127G2, 127C2, 127D2 en 127E2) ter hoogte van huisnummers 19/21. Deze percelen zullen worden verkaveld tot vier bouwloten.

Aangezien de gezamenlijke oppervlakte van de percelen meer dan 3.000 m² bedraagt en het plangebied zich in woongebied bevindt, moet de aanvraag voor de verkavelingsvergunning gepaard gaan met een bekrachtigde archeologienota.

2.2 Conclusies prospectie zonder ingreep in de bodem

Uit de bodemkundige informatie kunnen we afleiden dat het plangebied doorheen de geschiedenis geschikt was voor zowel landbouw als bewoning. Op basis van de bureaustudie kon verder vastgesteld worden dat landschappelijke of menselijke processen wellicht weinig impact hadden op het eventueel aanwezige archeologische bodemarchief. Het zuidelijke deel van het plangebied is voor ongeveer 1/3 bebouwd of verhard, maar voor het grootste deel van deze ingrepen hoeft dit niet gepaard te gaan met diepgaande bodemverstoringen. Verder is alleen de uiterst noordelijke rand van het plangebied mogelijk gevoelig voor erosieprocessen.

Op basis van de historische bronnen konden we concluderen dat de Nieuwstraat waarschijnlijk dateert uit de (pre-)middeleeuwse periode. Er is op het historische kaartmateriaal geen bebouwing weergegeven binnen het plangebied voor de 18e-19e eeuw, maar dit biedt uiteraard geen uitsluitel voor de voorgaande periodes. Hoewel er geen data bekend zijn voor het plangebied zelf, zijn er in de nabijheid, in gelijkaardige landschappelijke omstandigheden, archeologische vindplaatsen vanaf het neolithicum tot en met de nieuwste tijd opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris.

Er zijn met andere woorden geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologisch behoudenwaardige vindplaats binnen het plangebied, maar het potentieel is zeker aanwezig. Het bureauonderzoek volstaat dus niet om de in vooropgestelde onderzoeksvragen naar behoeven te kunnen beantwoorden. Bijkomende onderzoeksstappen die reeds op dit ogenblik zouden kunnen worden uitgevoerd, zoals landschappelijke boringen, kunnen relevante bijkomende informatie opleveren, maar zullen niet volstaan met het oog op het voorleggen van een eventueel archeologisch vervolgtraject. Er zijn bovendien geen redenen om aan te nemen dat het plangebied mogelijk in die mate verstoord zou zijn dat archeologisch onderzoek nutteloos wordt. Anderzijds zou de aan- of afwezigheid van archeologische indicaties in die boringen geen afdoende argument zijn om een onderzoek in de vorm van proefsleuven te annuleren.

Een bijkomende onderzoeksstap in de vorm van een proefsleuvenonderzoek is daarom noodzakelijk om het archeologische potentieel van het plangebied naar waarde te kunnen inschatten. Het noordelijke deel van het plangebied is vrij toegankelijk, maar door de dichte bebouwing en begroeiing van het zuidelijke deel is het op dit ogenblik echter niet mogelijk om een proefsleuvenonderzoek met afdoende spreiding en dekking uit te voeren. Daarom wordt er in dit Programma van Maatregelen een archeologisch vervolgonderzoek in uitgesteld traject voorgesteld, die pas uitgevoerd kan worden wanneer het terrein voldoende toegankelijk is gemaakt voor machinaal graafwerk.

2.3 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het uiteindelijke doel van het proefsleuvenonderzoek is een uitspraak te kunnen doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Een proefsleuvenonderzoek garandeert een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed, terwijl de spreiding van de werkputten een maximum aan kenniswinst kan opleveren.

Om het proefsleuvenonderzoek als geslaagd te beschouwen, moeten minstens de in het Verslag van Resultaten opgenomen onderzoeksvragen (§ 2.1) beantwoord kunnen worden. Aanvullend kunnen onderstaande onderzoeksvragen een leidraad vormen voor de interpretatie van de verzamelde data:

- *Zijn er sporen en/of vondsten aanwezig? Indien ja:*
 - *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
 - *Wat is de bewaringstoestand van de sporen en/of vondsten?*
 - *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
 - *Kunnen er verschillende periodes worden herkend binnen het spoor- en vondstensemble?*
 - *Wat is de relatie tussen de sporen, de bodem en de geomorfologische situatie?*

- *Indien er geen sporen aangetroffen worden: kan er een natuurlijke of menselijke oorzaak aangewezen worden voor de afwezigheid van een sporenvlak? Zo ja, welke?*
- *Is een vervolgonderzoek noodzakelijk en zo ja, in welke vorm / op welke oppervlakte?*

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek kan als succesvol beschouwd worden, wanneer de hierboven vermelde onderzoeksvragen, alsook de onderzoeksvragen uit het bureauonderzoek, kunnen beantwoord worden en er uit de resultaten een conclusie kan getrokken worden op basis waarvan:

- ofwel kan gerechtvaardigd worden waarom er geen verder archeologisch onderzoek nodig zal zijn binnen het plangebied.*
- ofwel een vervolgtraject kan voorgelegd worden voor verder archeologisch onderzoek binnen het plangebied.*

2.4 Onderzoeksstrategie en –methode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

- is het *mogelijk* deze methode toe te passen op dit terrein?
- is het *nuttig* deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- is het overdreven *schadelijk* voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- is het *noodzakelijk* deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Na het reeds uitvoeren van de bureaustudie bestaan de mogelijk nog in te zetten onderzoekstechnieken uit:

- ingrepen zonder ingreep in de bodem:
 - landschappelijk bodemonderzoek door middel van boringen
 - geofysisch onderzoek
 - veldkartering
 - verkennend archeologisch booronderzoek
 - waarderend archeologisch booronderzoek
- ingrepen met ingreep in de bodem:
 - proefsleuven
 - proefputten (in functie van steentijdsites)

Alle hierboven vermelde ingrepen kunnen uitgevoerd worden, maar keuzes dringen zich op. Zo zou er mogelijk extra gegevens ingezameld kunnen worden door middel van veldkartering, geofysisch onderzoek of een landschappelijk bodemonderzoek, maar het is onwaarschijnlijk dat deze onderzoekstechnieken de noodzakelijke informatie zouden opleveren om bovenstaande onderzoeksvragen naar behoren te kunnen beantwoorden. Er zijn daarnaast geen argumenten om een archeologisch booronderzoek te laten uitvoeren of proefputten te laten graven. Het type ondergrond en de, weliswaar bescheiden, hellingsgraad van het terrein bieden immers geen ideaal scenario voor het bewaren van intacte steentijdsites.

Er kan geconcludeerd worden dat een proefsleuvenonderzoek de logische volgende fase is binnen het archeologische onderzoekstraject. Ondanks het feit dat het hier een techniek met

impact op de bodem betreft, is het de meest aangewezen onderzoekstechniek om, na het reeds uitgevoerd hebben van een bureauonderzoek, aanvullende kennis te vergaren over het landschappelijke en archeologische bodemarchief van het plangebied. Het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek zal de onderzoeker in staat stellen een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen die gepaard gaan met een archeologienota. Het bepalen van de noodzaak van eventuele verdere onderzoeksstappen binnen het vooronderzoek zal afhankelijk zijn van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

2.5 Onderzoekstechnieken

Het terrein dient voor aanvang van het archeologische veldwerk vrij toegankelijk te zijn voor de graafmachine. Dit betekent dat hoofdgebouw en bijgebouwen gesloopt moeten zijn en de bomen gekapt moeten zijn. De boomstronken en de funderingen/kelders moeten blijven zitten, om te voorkomen dat bijkomende niet-gedocumenteerde ontgravingen schade zouden toebrengen aan de ondergrond.

Door te kiezen voor werkputten in de lengterichting van het plangebied wordt een ideale spreiding over het terrein verkregen. De inplanting van het proefsleuvenonderzoek wordt ter indicatie weergegeven in Figuren 1-4: de werkputten zijn hier respectievelijk ca. 110 m, 95 m, 10 m en 30 m lang en telkens 2 m breed. Op die manier wordt een dekkingsgraad van ca. 10 % van de totale oppervlakte van het plangebied bereikt. De werkputten liggen maximaal 15 m uit elkaar (middelpunt tot middelpunt) en op voldoende afstand van de perceelsranden om bewegingsvrijheid te garanderen voor de graafmachine. Waar nodig kan er in alle richtingen worden uitgebreid door middel van kijkvensters en/of volsleuven om tot een dekking van 12,5 % te komen.

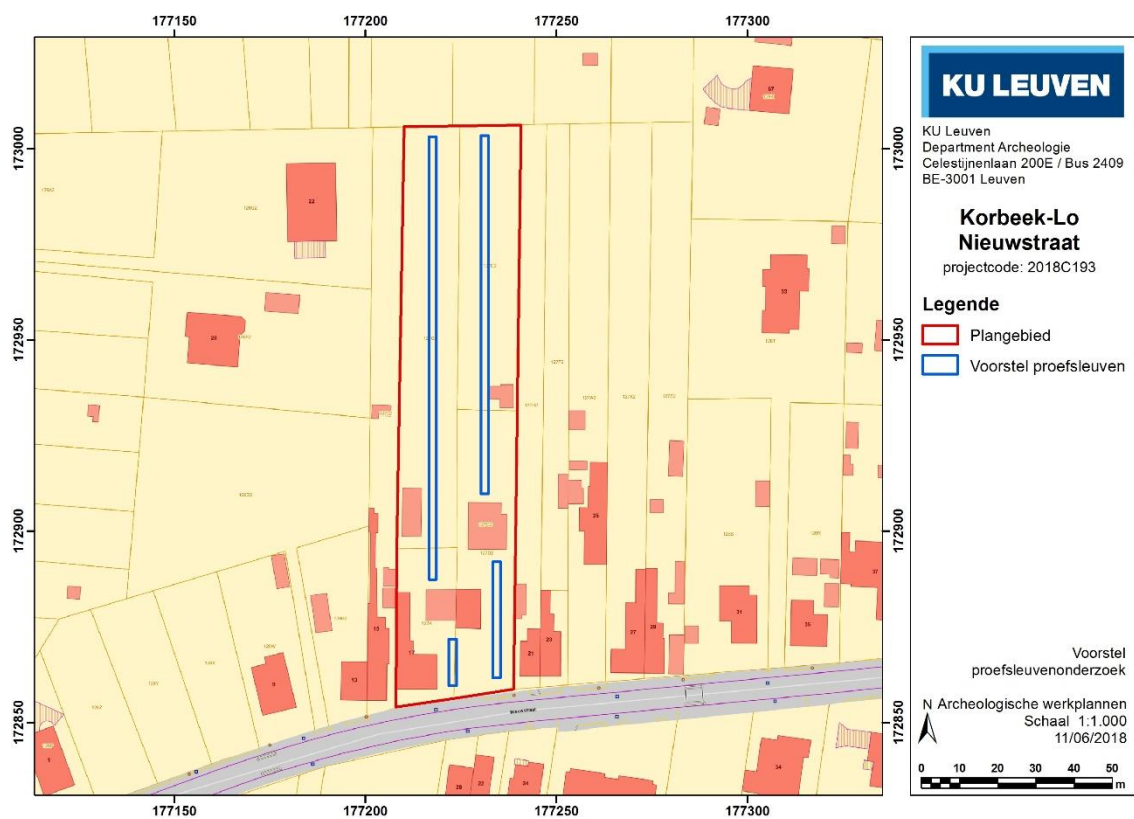
In het hier voorgestelde puttenplan worden de bestaande obstakels grotendeels gemeden. Het staat de uitvoerder vrij om dit puttenplan aan te passen aan de realiteit in het veld na het bovengronds verwijderen van de bebouwing en beplanting. Mogelijk moet er bij de inplanting van de putten worden rekening gehouden met de aanwezigheid van boomstronken, kelders, funderingen, enz. Anderzijds is het misschien mogelijk om de langste sleuven door te trekken over de volledige lengte van het terrein indien de bestaande obstakels hiertoe geen onoverkomelijk beletsel vormen. De werkputten dienen in ieder geval wel in de lengterichting van het plangebied te worden aangelegd en dus dwars op de hoogtelijnen.

Op basis van de landschappelijke karakteristieken kan gesteld worden dat het meer dan waarschijnlijk een site zonder complexe stratigrafie betreft, waarbij het documenteren van één vlak volstaat. De landschappelijke bodemopbouw wordt geregistreerd door middel van profielkolommen op maximaal 50 m tussenafstand en, indien nodig, ter hoogte van tussenliggende veranderingen in de bodemopbouw.

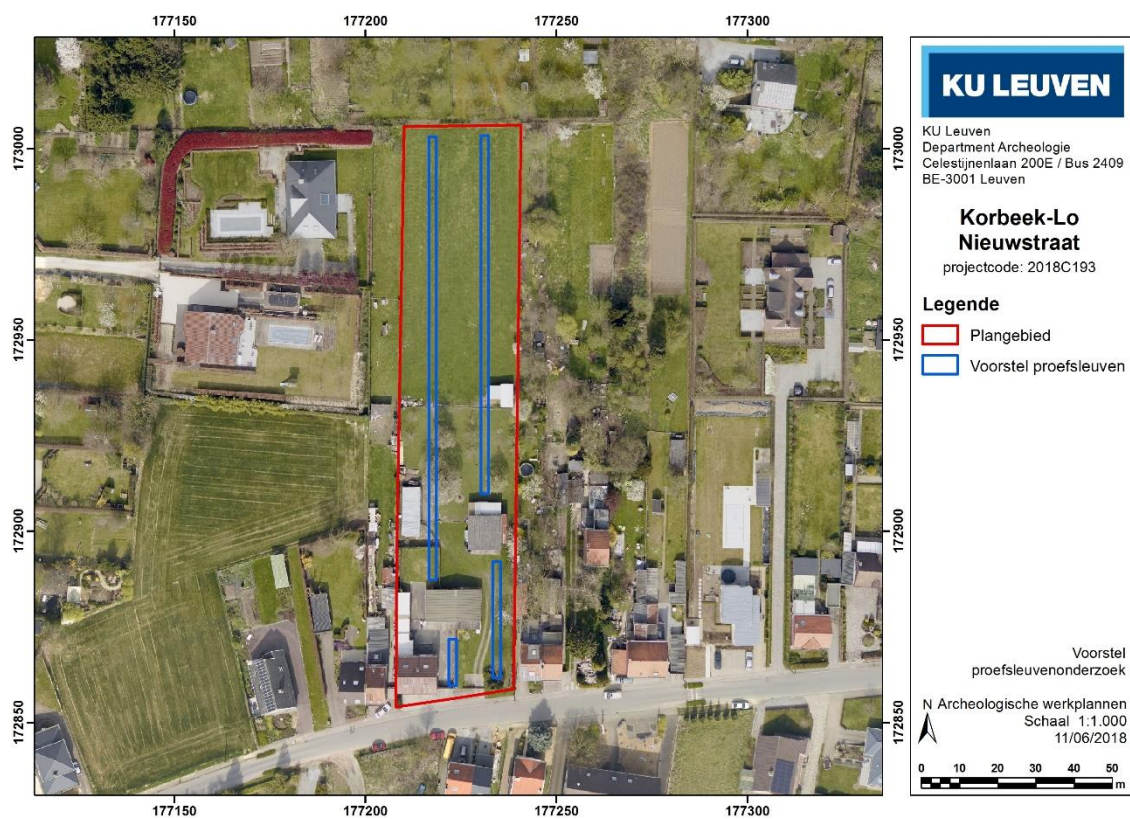
Het onderzoek wordt uitgevoerd zoals beschreven in hoofdstuk 8.6.3. van de Code van Goede Praktijk (CGP) 2.0.

2.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

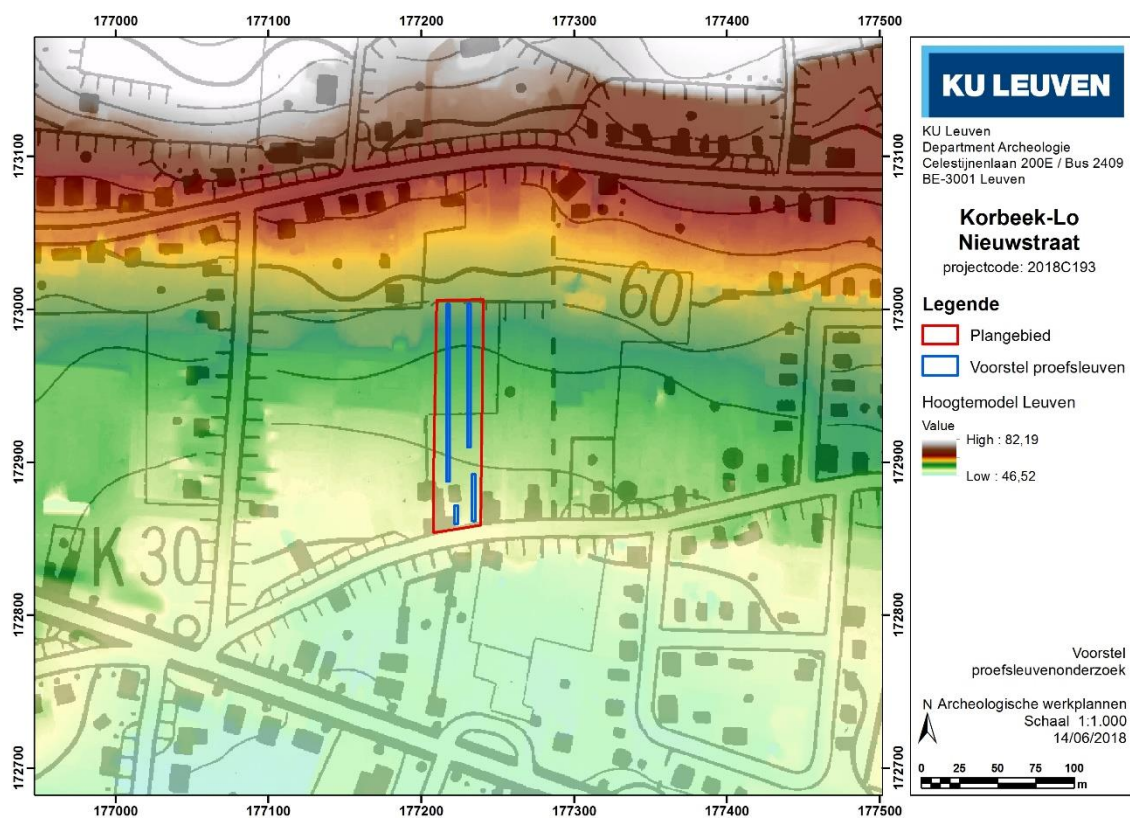
Het betreft hier een proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject. Vooraleer er kan overgegaan worden op een proefsleuvenonderzoek, moet het terrein vrij gemaakt zijn van bomen, bebouwing en andere obstakels die het graven van continue sleuven in de weg staan.

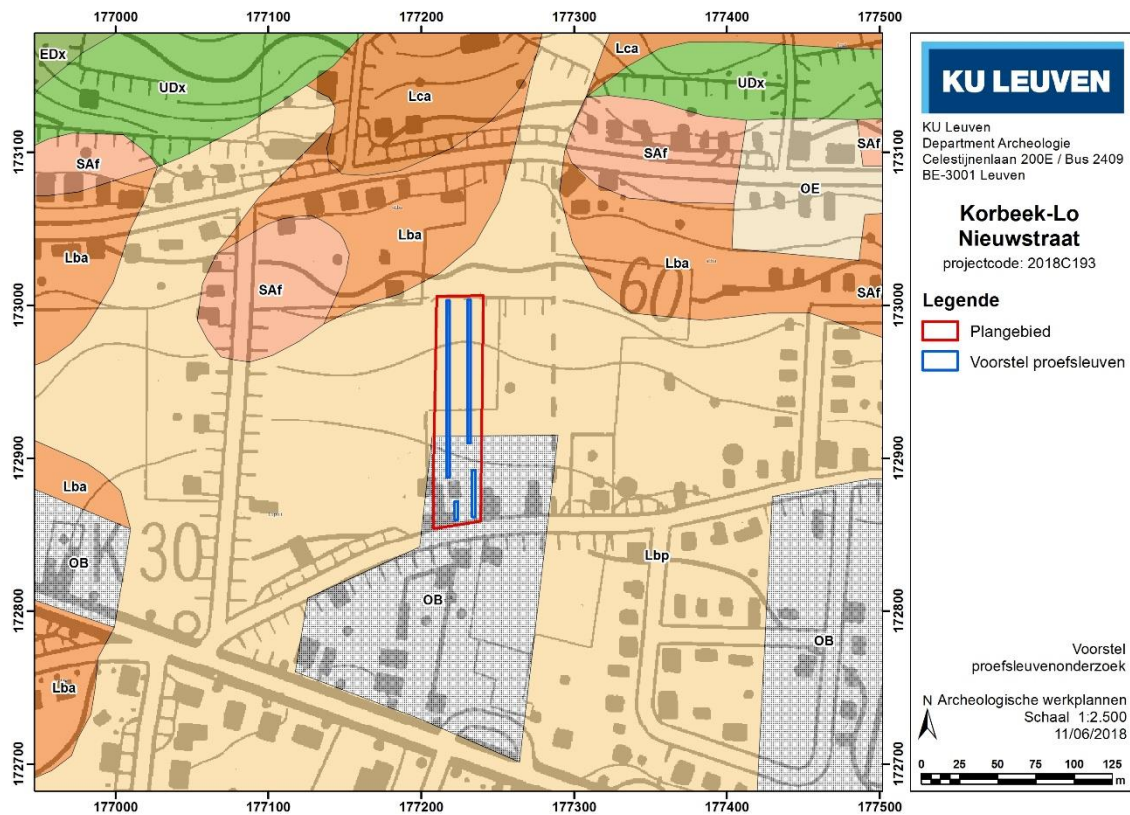
Figuur 1. Inplanting van de proefsleuven ten opzichte van het Groot Referentie Bestand (© AGIV).

Figuur 2. Inplanting van de proefsleuven ten opzichte van orthofoto serie winter 2017 (© NGI).

Figuur 3. Inplanting van de proefsleuven ten opzichte van het hoogtemodel (© GDI-Vlaanderen).

Figuur 4. Inplanting van de proefsleuven ten opzichte van de bodemkaart (© DOV).